

Ләкләк алты ыруг нәм 19 торне эченә ала. Кошлар тропиклар нәм субтропиклардан тыш уртача зоналарда очрыйлар. Европада тик ике торе оялыйлар - ак ләкләк нәм кара ләкләк. Мордовиядә аклы-каралы, соры ләкләкләрне дә очратырга була.

Ләкләк, балалары белән, ой түбәнә урнаша икән, яхшы уныш китерве турындагы риваять кин таралган. Нәкъ менә шул сәбәпле аларны авыл жирлегендә хормәтлиләр, аларны авылларда күнелсезлекләрдән сакларга тырышалар. Элек-электән крестьяннар ой түбәләренә иске арба көпчәкләрен (колесо) ныгытканнар. Әгәр ләкләкләр, ниндидер сәбәп аркасында, ояны ташлап китсәләр - моны начарлыкка юраганнар. Чынмы-юкмы, бүген әйтвә кыен, әмма күптән түгел Краснослободск районында булган гажәеп язгы тарих күп яктан үрнәк.

Ләкләкләр елдан-ел бер үк ояны сайлауны остән күрәләр. Иске «ой»енә әйләнәп кайткач, ата ләкләк шунда үк тозелеш эшләре башлый. Еш кына оя зур иттереп килеп чыга. Шундыйларнын берсе Краснослабодск районы Грачевник авылында, фермер Аброськиннар утарынан ерак түгел урнашкан. Ел саен мондый «фатир»га пар кошлар килеп урнашалар, икән. Әмма быел барысы да гадәттөгечә булмый. Оченче артык ләкләк килеп бу ояны үз итә. Оя алган ак ләкләк ояны кондәшәннән нык саклап торган. Икенче бер ата ләкләк якынлашканда, ул кондәшен куган, томшыгы белән каты селкәнгән, остәвенә, ниндидер ят тавыш чыгаруы, үз-үзен тотышыннан нык аерылып торган; бер дә ана ләкләкне чакыруга охшамаган. Кондәш нык торган нәм кошлар арасында чын сугыш кабынган. Бу озак корәш нәрсә белән тәмамлануы сонрак билгеле була. Барановка белән Яна Утар арасындагы кырда бер ханым берничә кошка тап була; аягүрә баскан ләкләк икенче яткан ләкләкне саклый. Ул күрәп кенә калмый, бирегә коткаручыларны, полицияне нәм ветеринария табибларын чакырта.

- Мы выехали на место происшествия, чтобы сделать клинический анализ на предмет огнестрельного ранения птиц, а также осмотреть, определить состояние аистов, занесенных в Красную книгу Мордовии, - ди районнын баш ветврачы О.Н.Круглов. - Полицейским пришлось немало потрудиться, чтобы забрать подранка, так как другой аист стойко защищал своего товарища от незванных гостей. Побои были налицо, птица оказалась сильно изможденной. Мы забрали самца на лечение. С 18 апреля он жил у нас в ветстанции, мы аисту ставили капельники, отпаивали его витаминами, кормили. С каждым днем ослабевшая птица все более приходила в себя, набиралась сил. После проведенного лечения мы стали приучать аиста к естественной среде обитания. И на текущей неделе выпустили самца на волю.

- Бу гажәеп тарих күнелебезнен тирән почмакларында урнашкан хисләрне уятты һәм булдыра алган кадәр һәрберебез ярдәм итәргә тырыштык. Жыелганнар, ләкләкнен ничек дәваланыуы белән кызыксындылар. Мәнә бит, ата ләкләк дәваланган арада, ана ләкләк оясына башка берсен дә кабул итмәгән; үз героен котеп алган. Без бу тарихның бәхетле нәтижәсе булуына бик шат. Тиздән бу пар ләкләкләрдән нәселләре барлыкка килер дип ометләнәбез. Аистлар матур һәм нәзакәтле генә түгел, алар - авыл хужалыгы үсемлекләренән корткычларын юкка чыгара торган кешеләрдән ышанычлы ярдәмчеләре. Алар экологик хәлнен сизгер индикаторы булып та торалар. Әгәр ләкләк безнен тирәдә яшәп янәшәдәге сулыкта ашык икән, димәк, анда су чиста дигән сүз. Тирә - юндәге матурлыкны күрәп, бүген ләкләкләрдән авылларда яшәтә алуыбыз, элекке тосле, кешеләрдән ихтыярына гына бәйлә, - диде фермер С.И.Аброськин.

Аерылышу, гармонияле һәм романтик мәсьәләләрдә ләкләкләр нинди тугры була алалар! Алар никахта килеп туган проблемаларга бик сизгер мөнәсәбәт күрсәтәләр. Бәхетсез гаиләләрдә кош балалары ботенләй тумый икән. Ләкләкләрдән никах сезоны башланыр алдыннан көндәшләренән тормыш кинлекләренә кермәвен жиди күзәтеп тора гаилә башы кошы. Шуна да оялары бер-берсеннән берникадәр ерак-лыкта урнашкан. Халык мәдәниятендә дә ләкләк - ин олылана торган «изге» кошларның берсе дип санала. Бу кошлар кешеләр белән дус тора. Ак ләкләк, авыл йортлары яки иске башняларның түбәләрендә үз ояларын урнаштырырга тырыша. Мәсәлән, берничә ел рәттән Заречныйда зур оя белән яшәгән ләкләк жирле халыкның игътибарын үзенә жәлеп итә. Әмма узган ел давылы ояны очыртып алып китте һәм ул тарихның дәвамы булып микән, әлегә әйтүе кыен. Шунан куанычлы, безнен зоохлаучылар ярдәмендә аистларның бер генә кош парына булса да ярдәм итә алдылар.

Н.Хәлил